

Київський національний торгово-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
«ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ»

Студента 2 курсу, 5-м групи,
спеціальності 281 “Публічне
управління та адміністрування”
спеціалізації “Публічне
управління та адміністрування”

Букша
Катерина
Сергіївна

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
доцент

Лазебна
Ірина
Василівна

Гарант освітньої програми,
кандидат економічних наук,
доцент

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

КИЇВ 2021

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«» _____ 2021 р.

Завдання**на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентів**

Букша Катерина Сергіївна

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): **«Державне управління в галузі культури»**

Затверджена наказом ректора від «28» лютого 2020 р. № 3940

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 22.10.2021

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): наукове обґрунтування основних напрямів оптимізації державної політики у сфері культури в період трансформацій українського суспільства на основі системного аналізу сутності та особливостей її реалізації в сучасних умовах.

Об'єкт дослідження: процес формування та розвитку сфери культури в сучасних умовах публічного управління.

Предмет дослідження: теоретико-методологічні засади та практичні рекомендації щодо удосконалення державного управління в галузі культури.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ.

1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття “державного управління”

1.2. Форми та методи державного управління у сфері культури.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.

2.1. Особливості реалізації державної політики у сфері культури.

2.2. Інформаційні інновації у сфері культури.

2.3. Інституційна складова механізму державного управління в сфері культури.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ .

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	до 13.11.2020	13.11.2020
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	до 20.01.2021	20.01.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 16.04.2021	16.04.2021
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 14.06.2021	14.06.2021
5	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	06.09.2021	06.09.2021
6	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедру	до 22.10.2021	22.10.2021

7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	25.10 - 05.11.2021	25.10.2021
8	Зовнішнє рецензування ВКР	8.11. - 12.11.2021	12.11.2021
9	Подача роботи завідувачу кафедри	15.11. - 19.11.2021	15.11.2021
10	Захист випускної кваліфікаційної роботи	8.12. - 10.12.2021	10.12.2021

6. Дата видачі завдання «20» січня 2021 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Лазебна І.В. _____

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи (гарант освітньої програми)

Дьяченко О. В. _____

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняла до виконання студентка Букша К. С.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Представлена випускна кваліфікаційна робота присвячена публічному управлінню в галузі культури характеризується актуальністю та своєчасністю. Позитивними рисами роботи є системність та послідовність викладення матеріалу, а також застосування прогресивного досвіду в сфері культурного розвитку України.

Об'єкт, предмет та мета роботи логічно пов'язані а чітко окреслюють поле дослідження, завдання роботи та висновки є взаємопов'язаними. Достовірність та обґрунтованість роботи підтверджується аналізом праць вітчизняних та зарубіжних вчених, використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Загальна оцінка випускної кваліфікаційної роботи студентки Букші Катерини позитивна, відповідає вимогам освітнього ступеня магістр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» і може бути допущена до захисту з позитивною оцінкою.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист: _____

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки Букши К.С. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми): _____

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: _____

Новікова Наталія Леонідівна

(підпис, прізвище, ініціали)

« 19 » листопада 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ.....	8
1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття “державного управління”.....	8
1.2. Форми та методи державного управління в сфері культури.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	15
2.1. Особливості реалізації державного управління в сфері культури.....	
2.2. Інституційна складова механізму державного управління в сфері культури.....	
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ .	
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Стан культурної сфери та політика держави щодо її вдосконалення є нагальними питаннями сьогодення в Україні. Культура є потужним засобом консолідації суспільства, відновлення історичної пам'яті, утвердження національної самосвідомості й патріотизму, зміцнення міжнаціонального миру та злагоди. За допомогою культури формується активний, творчий інтелект, висока духовність особистості та інтелектуальний потенціал народу. У зв'язку з цим культурна політика стає однією з найважливіших соціально-політичних функцій держави.

Стан дослідження теми. Нині в українській державі культурна сфера перебуває у важкому, кризовому стані. Суттєвою проблемою залишається забезпечення доступу населення до культурно-мистецьких цінностей. Відчутно посилюються процеси духовної деградації суспільства. У зв'язку із цим актуальним стає переосмислення державної політики у сфері культури.

Важливе значення для дослідження мають праці вітчизняних і зарубіжних учених: В.Г.Атаманчука, В.Д.Бакуменко, В.Д.Бондаренка, В.М.Князева, Б.О.Кравченка, В.І.Лугового, М.М.Логунової, В.К.Майбороди, Н.Р.Нижник, В.А.Ребкала, І.В.Розпутенка, В.А.Скуратівського, В.В.Тертички, С.А.Фареніка, Л.Є.Шкляра та інших.

Метою є наукове обґрунтування основних напрямів удосконалення державного управління в сфері культури в період трансформацій українського суспільства.

Відповідно до мети дослідження визначено **завдання**:

- 1) уточнити зміст поняття “державне управління” в сфері культури;
- 2) класифікувати форми та методи державного управління в сфері культури;
- 3) визначити особливості реалізації державного управління в сфері культури;
- 4) охарактеризувати інституційну складову механізму державного управління в сфері культури;

5) запропонувати напрями удосконалення державного управління у сфері культури та розробити практичні рекомендації органам державної влади.

Об'єкт дослідження – процес формування та розвитку сфери культури в сучасних умовах публічного управління.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні засади та практичні рекомендації щодо удосконалення державного управління в сфері культури.

Методологічна основа дослідження. Методологічну основу випускної кваліфікаційної роботи становлять такі методи: Інституціональний аналіз (у дослідженні політичних інститутів); Структурно-функціональний метод (досліджено завдання, функції та основні напрями діяльності органів держави); Метод порівняльного аналізу (використаний для зіставлення характеристик культурної політики окремих країн); Системно-аналітичний метод (для аналізу законодавчих актів та нормативних документів); Історико-правовий метод (під час дослідження становлення і розвитку норм, що регулюють відносини у сфері).

Практичне значення одержаних результатів. Положення і висновки дослідження можуть бути використані: для подальшого науково теоретичного дослідження культурної політики держави, у практичній діяльності центральних та місцевих органів державного управління у сфері культури, у діяльності відповідних неурядових громадських організацій, у розробці нових та доповнених наявних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють внутрішні та зовнішні культурні відносини.

Структура роботи зумовлена її метою та завданнями і складається зі вступу, трьох розділів, що містять п'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел (50 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 54 сторінки, з яких 36 – основного тексту.

Основні результати дослідження викладено у статті: Букша К. Публічно-приватне партнерство: сучасний стан в Україні // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. ст. студ. відп. ред. Н. Л. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 58 с. (С. 58-64).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ.

1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття “державного управління”

Державне управління має три основних аспекти. По-перше, – це дисципліна сучасного постіндустріального, інформаційно-технологічного суспільства, інституціональною стала для України вже в перші роки її незалежності. “Державне управління”, як галузь науки, має великий науковий потенціал, значні можливості щодо інтелектуального забезпечення України та для формування її як успішної країни та держави.

По-друге, держуправління – це діяльність більш практична. Вчені відзначають ключову роль діяльності в суспільстві та державі. Вона забезпечує існування, самозбереження та розвиток суспільства. Необхідно звернути увагу, що успіх держави та країни в цілому значно залежить від ефективної роботи системи державного управління та місцевого самоврядування.

Управління державою є найскладнішим творчим процесом професійної діяльності посадових осіб місцевого самоврядування та державних службовців. По-третє, держуправління полягає в тому, що воно є освітньою галуззю, доволі розвиненою, яка надає професійне навчання та має потребу в системному явленні державно-управлінського знання, в навчально-методичному його забезпеченні.

Як об’єктивна реальність “управління” є суспільним явищем, притаманним усім країнам на будь-яких етапах людської цивілізації. За часом виникнення управління передувало виникненню перших державних утворень. Основні риси владно-розпорядчої діяльності притаманні ще історичним періодам первісної доби, коли основою влади були кровна родинність, традиції, звичаї, вірування племені. Адже вже на той час головним завданням влади (глави роду чи старійшини) було життєзабезпечення племені, а соціальні цінності полягали в задоволенні інтересів більшості громади в цілому. Тому генезис управління в

соціальних спільнотах розглядається як історичне виокремлення особливого виду діяльності з групової сумісної праці людей[21, ст. 564].

Управління – діяння, яке призводить до змін стану якогось об’єкта; вплив на об’єкт, систему, процес тощо з метою збереження їх сталості або переведення з одного стану в інший відповідно до встановленої мети. В управлінні виокремлюються об’єкт управління (підсистема, що керується) і суб’єкт управління (підсистема управління), які в сукупності складають систему управління. Об’єкт управління сприймає діяння (суспільна праця та виробництво; технічні засоби: машини, агрегати, споруди; тварини і рослини; поведінка окремих людей та груп). Суб’єкт управління реалізує управлінські діяння на підставі прийняття управлінських рішень (органи влади та управління різного рівня, окремі посадові особи, колективні органи прийняття рішень). В управлінні виокремлюються управління соціальними системами, управління технічними системами, управління біологічними системами [22, ст.564].

Держава є продуктом суспільного розвитку, внаслідок якого вона поступово змінюється, що проявляється у постановці її цілей, визначенні завдань, формуванні структур і функцій державного управління. Відповідно до цього змінюються і погляди на поняття держави, її роль і призначення в суспільному житті.

Держава – універсальна політична форма організації суспільства, яка характеризується суверенною владою, реалізацією своїх повноважень на певній території через систему спеціально створених органів управління, за допомогою яких здійснюється політичне, економічне, ідеологічне керівництво суспільством, а також управління загальносуспільними справами. Держава регулює своє суспільне життя на основі права. Тільки держава може регулювати життя суспільства за допомогою законів, що мають загальнообов’язковий характер. Основні ознаки держави: територія – частина планети, на яку поширюється суверенітет держави. Є матеріальною базою держави й основою визнання її суб’єктом міжнародного права; політичний публічний характер влади, який реалізується в державно-правових інститутах, відділених від населення

(політична риса) і виступаючих від імені суспільства в цілому (публічність влади); суверенітет – політико-правовий стан держави, який характеризується верховенством влади та незалежністю; неподільністю або єдністю, повнотою влади; рівноправністю в зовнішніх зносинах; механізм влади – система органів і організацій, які створює держава для реалізації своїх функцій і завдань; власні правові норми – загальнообов'язкові правила поведінки, що розроблені й прийняті Д. і нею ж охороняються; система податків – платежі обов'язкового характеру, що встановлюються для утримання державного апарату, виконання загальносоціальних функцій держави у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення тощо [22, ст. 564].

Держава як управлінський інститут не є самодостатнім утворенням з автономним буттям. Вона є продуктом суспільства на певному етапі його розвитку, існує в суспільстві та утримується ним. У цьому контексті державу трактують як механізм суспільного самоврядування та розв'язання суспільних проблем, хоча далеко не завжди цей механізм працює в інтересах усього суспільства. У будь-якому випадку у співвідношенні суспільства та держави саме суспільство є первинним і більш загальним утворенням, тому уявлення про нього є вкрай важливим для розуміння місця та ролі в ньому державного управління.

Основними формами організації й упорядкування сучасного суспільства виступають держава та громадянське суспільство. Якщо держава є універсальною політичною формою організації суспільства, що характеризується наявністю багаторівневої, переважно ієрархічної системи органів державної влади, то громадянське суспільство – це інтегроване позначення всієї сукупності існуючих у суспільстві відносин, які не є державно-політичними, такого боку життєдіяльності суспільства та окремих індивідів, який перебуває поза сферою впливу держави, за межами її директивного регулювання й регламентації. Громадянське суспільство є механізмом соціальної взаємодії, що складається із системи місцевого самоврядування, різноманітних об'єднань, суспільних рухів і публічної комунікації, місце соціальних дій, відносно автономних від держави. Громадянське суспільство включає в себе три елементи: членство в асоціаціях і

рухах; готовність терпимо ставитися до різних політичних поглядів та участі громадян у різних об'єднаннях; громадянську відповідальність людини перед суспільством. У більшості країн із стабільною демократією громадянське суспільство є свого роду буфером у відносинах між державною владою та окремим громадянином. У схематичному вигляді взаємозв'язок громадянського суспільства і держави показаний на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Взаємозв'язок громадянського суспільства і держави

Джерело: побудовано автором

Будь-якому суспільству притаманне таке явище, як управління. Воно має місце в усіх суспільствах, у всіх сферах життєдіяльності людей, у всі часи людської цивілізації. Чим масштабнішою є спільність людей, які взаємодіють між собою, тим більшою є потреба в управлінні, що в науці дістало назву суспільного (соціального) управління, що тлумачиться як вплив на суспільство у цілому або його окремі ланки для того, щоб забезпечити збереження їх якісної специфіки, їх нормальне функціонування, удосконалення й розвиток, успішний рух до заданої мети.

Будь-якому суспільству притаманне таке явище, як управління. Воно має місце в усіх суспільствах, у всіх сферах життєдіяльності людей, у всі часи

людської цивілізації. Чим масштабнішою є спільність людей, які взаємодіють між собою, тим більшою є потреба в управлінні, що в науці дістало назву суспільного (соціального) управління, що тлумачиться як вплив на суспільство у цілому або його окремі ланки для того, щоб забезпечити збереження їх якісної специфіки, їх нормальне функціонування, удосконалення й розвиток, успішний рух до заданої мети.

Отже, держава через державне управління покликана забезпечувати збереження, функціонування та розвиток суспільства. Якою мірою державні інститути виконують цю забезпечувальну роль, такою мірою вони потрібні суспільству. У цьому зв'язку важливим є розуміння суспільного розвитку. Останній можна тлумачити як якісну зміну всієї структури суспільства аж до зміни способу мислення людей, що призводить до виникнення нових суспільних відносин і нових методів виробництва[25].

Далеко не будь-яка навіть кардинальна зміна в суспільстві є кроком на шляху розвитку. Під суспільним розвитком звичайно розуміють лише такі зміни, які відповідають інтересам більшості, сприяють підвищенню якості життя людей і дають їм змогу впевненіше дивитися в майбутнє. Держава має забезпечувати цей розвиток, обслуговувати суспільні інтереси, а не намагатися стати над суспільством і керувати ним.

1.2 Форми та методи державного управління у сфері культури

Під культурою, яка є об'єктом державного управління, у широкому розумінні мається на увазі сукупність різноманітних матеріальних і духовних цінностей і благ, створених суспільством, що характеризують певний рівень його розвитку в державі. Культурно-мистецькі заходи в державі здійснюються переважно закладами культури, якими вважають музеї, театри, філармонії, демонстратори фільмів, клубні заклади, бібліотеки, видавництва, цирки, парки культури та відпочинку, школи естетичного виховання тощо[7, ст.192].

На думку Л. Л. Максим'як, у сучасних умовах державне регулювання сфери культури в Україні має виходити на якісно новий рівень та враховувати європейський досвід[27, ст. 20]. Саме в європейській практиці культура є на просто об'єктом державного управління, а розглядається також як підґрунтя для подальшого соціально-економічного зростання держави, зокрема:

- у розвитку інтелектуальних ресурсів економіки держави (забезпечення зайнятості громадян у творчих секторах, розвиток інноваційного потенціалу в державі, стимулювання інновацій задля забезпечення виробництва конкурентоспроможних та високоякісних продуктів);
- у стійкому розвитку економіки (поширення новітніх цифрових технологій, посилення взаємозв'язку між культурним, економічним та екологічним складниками сталого розвитку);
- у соціально спрямованому розвитку економіки (культура є підґрунтям для розвитку економіки через посилення міжкультурного діалогу та поваги до культурного різноманіття, збільшення рівня соціальної згуртованості у процесі культурної діяльності, зростання ролі громадського сектору в соціальному, культурному, економічному розвитку держави).

У міжнародній практиці виокремлюють чотири найбільш поширені концептуальні підходи до державного управління сферою культури, обґрунтовані канадськими дослідниками Г. Шартраном та К. Маккахі:

Політика "помічника" - фінансова підтримка сфери культури здійснюється державою переважно у вигляді "зустрічних" субсидій, що стимулюють приватні та колективні вкладення в цю сферу (США);

Політика "архітектора" - фінансування здійснюється відповідним міністерством або іншим відповідальним за сферу культури державним органом, а культурна політика стає невід'ємною складовою частиною загальної спільної політики держави, метою якої визначається нарощування культурного рівня населення держави (Західна Європа, зокрема, Франція);

Політика "інженера" - держава стає власником матеріальної бази сфери культури, а основними цілями культурної діяльності є питання виховання та освіти (Східна Європа);

Політика "мецената" - у державі функціонують ради мистецтв, що мають право на одержання спеціальних державних фондів та розподіл цих коштів між підгалузями культури й мистецтва та слідкують за невтручання державних інституцій у творчий процес організацій та установ, які таку фінансову допомогу отримують (англосаксонські країни)[27, ст.149].

Найбільш ефективними на сьогоднішній день у зарубіжних державах стали "американська" та "британська" моделі державної культурної політики (успішно реалізують в США, Великобританії, Ірландії, Фінляндії), які вважаються "ринковими" та полягають у виокремленні конкретних цілей, змісту, характеристик та результатів державної політики у сфері культури. У межах такої політики реалізується принцип політичного невтручання у сфері культури та у прийняття рішень у частині розподілу фінансових коштів у межах галузі. Унаслідок такого підходу останнім часом була сформована так звана модель управління сферою культури "на відстані витягнутої руки" ("the arms-length principle"), яка передбачає прийняття багатьох управлінських рішень у сфері культури за участі незалежних інституцій, наприклад, Національної ради у справах мистецтва (Великобританія), Національний фонд підтримки мистецтва (США) [18].

Компаративний аналіз наукових джерел із проблематики дослідження дозволив виявити неузгодженість традиційних вітчизняних моделей державного управління та поширення у світі моделей публічного управління. У перших наголос переважно робиться на ролі суб'єкта управлінської діяльності та його організаційно-розпорядчих функціях, об'єкт державного управління фактично посідає тут другорядну позицію. З урахуванням цього доводиться, що державне управління та публічне управління є самостійними формами соціального управління, що мають власну історію та сферу застосування. На Рис. 1.2. в

узагальненій формі подано співвідношення державного та публічного управління як послідовних форм соціального управління.

Рис. 1.2. Форми соціального управління

Джерело: побудовано автором

Публічне управління є цілеорієнтованим та принципово децентрованим, тобто пріоритет в артикуляції загальної мети належить не адміністративним структурам, а організованому суспільству, здатному висувати власні цілі та делегувати право виконання їх тим органам публічного управління, які здатні це зробити в найкращий спосіб [15, ст.126].

Тісні відносини між культурою і політикою існували завжди. Розвиток культури настільки залежить від держави, наскільки важливою є підтримка

культури для політичної влади. Культура – це багатоаспектне явище. Вона і певний еталон, і відносини між людьми, і конкретна людська діяльність.

Водночас вона є цілою системою. Окрім того, культура кожної окремої людини інтерпретується саме через цей еталон. Політична культура здебільшого визначається рівнем освіченості та професіоналізму політичної еліти суспільства, яка, своєю чергою, помножується на ступінь політичної обізнаності мас. Однак політична культура може також і стримувати суспільний розвиток.

Аналізуючи культуру і політику та їх зв'язок, зазначимо, що культура – це все ж таки результат дії комплексу різних факторів, у той час, як політика є частиною культури. У політичній діяльності існують певні цінності та певні приклади поведінки. Специфікою цієї взаємодії є відмінність, відмінність культур. І саме це дає змогу зрозуміти нестабільність політичної системи у різних умовах.

У сучасному світі взаємовідносини між державою та сферою культури змінюються і роль держави стає все менш прямою, форми управління піддаються певним трансформаціям. Держава більшу увагу приділяє саме тому, як це буде відбуватися, і тому, наскільки ефективно будуть проходити трансформаційні процеси, але проблеми є, і їх потрібно вирішувати.

Державне регулювання сфери культури є не просто ключовим завданням для держави, а ще й важливим показником її у світовому просторі.

Здійснення державного регулювання повинно мати певні пріоритети. Насамперед, це збереження культурного надбання, створення єдиного простору на основі традицій, доступність для широких верств населення, укріплення матеріально-технічної бази та забезпечення інноваційного розвитку сфери культури.

Досліджуючи особливості державного регулювання сфери культури, зауважимо, що актуальною є проблема використання методів та способів управління, які не відповідають потребам інтеграції установ культури в ринкову економіку. Це призводить до того, що не ефективно використовуються ресурси, що ще раз засвідчує, наскільки формування єдиної ефективної системи

управління складовими сфери культури є необхідною умовою їх перспективного розвитку.

У цьому контексті існує два напрями впливу держави на сферу культури: перший – це формування культурного життя загалом, другий – погодження культурних потреб та інтересів різних верств суспільства зокрема. Для того, щоб ефективно управляти культурою, потрібне певне інтегрування контролю і саморегуляції в ній, застосовуючи заходи щодо запланованого ефекту.

До сфери культури як до сфери державного управління не можна застосовувати стандартні підходи і методи, бо існує певна специфіка. Потрібно виділяти такі напрямки та інструменти державного управління у сфері культури:

- заохочення державою розвитку сфери культури, а саме надання фінансової підтримки культурним організаціям і установам, створення державних культурних установ, надання державних грантів;
- заохочення державою участі в культурному житті всього населення;
- забезпечення відновлення, захисту, збереження і передачі майбутнім поколінням культурної спадщини держави;
- просування культури держави за кордоном для забезпечення іміджу;
- підтримка літератури і мистецтва, кінематографу, театру, цирку, музики;
- підтримка культурно-рекреаційних проєктів і просторів;
- підтримка народного мистецтва і творчості; підтримка культурно пізнавального туризму;
- здійснення контролю, нагляду та ліцензування в сфері культурної спадщини;
- підтримка “культурної дипломатії”.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.

2.1. Особливості реалізації державної політики у сфері культури в Україні.

Головним державним органом влади, який займається державною політикою у сфері культури є Міністерство культури та інформаційної політики України. Міністерство спрямовує свою робочу діяльність на формування та реалізацію забезпечення ефективної державної політики у сферах культури, мовної політики держави, популяризації у світі України, державного іномовлення, інформаційного суверенітету України та безпеки інформаційних систем, а також у сферах кінематографу, відновлення та збереження національної пам'яті, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин в Україні, мистецтв, охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сфері, у сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю).

Міністерство культури та інформаційної політики України щороку затверджує план роботи Міністерства з метою створення умов для послідовних і узгоджених дій структурних підрозділів центрального апарату МКІП та спрямування їх на ефективне виконання завдань і реалізацію покладених на них функцій.

На даному етапі можна спостерігати тенденцію розвитку культури серед громадськості, оновлені статистичні дані показують зацікавленість культурними проектами. Потрібно зауважити, що вже декілька років у всьому світі під час протидії поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, все ж незначні, але збільшення кількості показників (табл.2.1):

Демографічна та соціальна статистика в сфері Культура 2018-2021рр.

	Кількість театрів, од	Кількість глядачів на виставах, млн. осіб	Кількість концертних організацій, од	Кількість слухачів на концертах, млн. осіб	Кількість музеїв, од	Кількість відвідувачів музеїв, млн. осіб	Кількість клубних закладів, тис.од ²	Кількість місць у них, млн. од ²
2018	113	5,4	73	2,4	543	14,2	16,8	4,2
2019	113	5,6	73	2,5	564	15,1	17,2	4,3
2020	112	5,8	76	2,6	576	15,8	17,1	4,2
2021	113	6,2	76	2,8	574	16,4	17,1	4,2

Джерело: розроблено автором

Планом роботи визначено перелік конкретних завдань, строки їх виконання, відповідальний структурний підрозділ апарату МКІП та орієнтовний обсяг фінансування.

Міністерство культури та інформаційної політики у 2021 році здійснили наступні кроки у п'яти головних напрямках, які зображені в Додатку А.

Наразі обговорюється проект бюджету на 2022 рік. У ньому вже є підвищення бюджету для культури, але в контексті цього потрібно продовжувати акцентувати на темі, чому важливо інвестувати в культуру та креатив.

Ознайомившись з результатами в культурі та креативних індустріях за 2021-й, навіть якщо не враховувати, що це був пандемічний рік, можливо побачити, що збільшення бюджету — додаткові інвестиції, які дають не малий результат (табл. 2.2). Більше того, вони є спусковим гачком ланцюгової реакції для розвитку сфери.

Коли кажуть, що креативні індустрії, сфера культури та мистецтва під час розподілу бюджету — в меншості, довести протилежне можна цифрами.

Креативні індустрії приносять майже 4% доданої вартості до ВВП країни та приблизно стільки ж відсотків зайнято в секторі — це 350 тисяч осіб [42].

Статистичні показники креативної індустрії України у 2021 р.

Креативні індустрії України	
Працівники	працівник генерує більше доданої вартості, ніж працівник в інших секторах економіки
Експорт	отримано \$5.4 млрд з експорту креативних послуг (30% від загального експорту послуг)
Прибуток	приносять на 1 гривню інвестицій — 2,2 грн прибутку.

Джерело: розроблено автором

Але частина підприємців може працювати в компаніях, де креативна індустрія просто не є основним видом діяльності, тобто реальні цифри вище.

Це один з найбільших показників прибутку у порівнянні з іншими секторами економіки. Більше ніж будівництво, фінансова діяльність транспорт та торгівля.

Можемо бачити в таблиці що це є реальний внесок в економіку країни. Який виведе її на значно вищий рівень.

Гідний бюджет в тому числі сприяє й інвестиціям з-за кордону. Адже чим якісніший продукт, тим більше уваги до нього. Ми наочно це бачили, коли Україна з'явилася на Венеціанському фестивалі, на Fashion Week в Нью-Йорку чи коли українські продакшени працюють за кордоном. А іноземні, тим часом, регулярно знімають в нас кліпи та рекламу. Це все приносить не лише славу, але й гроші.

Також наразі реалізується один з пріоритетних проектів Міністерством культури та інформполітики — «Велика реставрація». Це проект який підніме культурну, мистецьку, туристичну галузь на десятки років вперед. «Велика реставрація» знайшла свою підтримку як від держави, так і від громад. Але результативність проекту прямо пропорційно залежить від фінансів. Попередньо для 50 об'єктів на 2022 рік необхідно закласти близько 3 млрд. грн.

10023 млн. грн враховано в проекті бюджету до першого читання. Не врахована потреба 10835.3 млн.грн, яку потрібно відстоювати додати.

Варто пам'ятати, інвестиції в культуру — це й інвестиції в згуртованість нації, освіти, підвищення рівня ерудованості. Українська література, мистецтво, музеї, кіно, виставки, музика. Це все частина нас — українців. Це те, що всередині нас і це те, що має бути зовні перманентно. А ще — це просування України у світі. Рушійна сила для того, щоб підняти імідж нашої держави на значно вищий рівень[40].

2.2 Інформаційні інновації у сфері культури

Інформація має важливе місце у процесі управління, тим більше, коли мова йде про сферу культури, збільшення ефективності якої в інформаційному суспільстві є пріоритетним у розвитку держави. Тому саме інформація дає можливість сформулювати мету управління, дати оцінку ситуації, побачити проблеми, дати прогноз розвитку подій, займатися підготовкою управлінських рішень, контролювати їх процес виконання. Інформаційне забезпечення управління культурою на території України є одним з найважливіших питань, які мають вирішуватися на даному етапі розвитку управлінської системи в межах адміністративних реформ. Циркуляція інформації є постійним процесом між органами державної влади і культурно-мистецькими процесами, тому це є обов'язковим атрибутом управління. Завдяки цьому відбувається комунікація між суб'єктом і об'єктом управління.

Інформація в системі управління культурою показує собою органічну складову роботи щодо визначення змісту, обсягів, якості інформації, потрібної для забезпечення управління у сфері культури, заходів щодо оприлюднення публічної інформації про роботу відповідних органів влади, яка має на меті підвищення ефективності та прозорості їх діяльності за допомогою внесення та використання новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій щоб була

можливість надання інформаційно-культурних послуг громадянам, щоб забезпечувати її впливу на процеси, що мають місце у культурному житті країни [17].

Отже, інформаційний обмін у процесі управління державною культурою і відбувається в таких двох напрямках (табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Напрями інформаційного обміну у процесі управління державною культурою

Обмін інформацією в процесі управління	
<i>Внутрішній</i>	<i>Зовнішній</i>
для створення оптимального режиму самої системи органів управління	для забезпечення впливу системи органів управління культурою на культурне середовище і культурні процеси у державі
планування, організація аналітично-інформаційної роботи, підбір, розміщення, виховання і навчання кадрів, раціональне використання наявних ресурсів, статистична звітність, контроль за виконанням рішень, фінансово-економічна діяльність тощо	

Джерело: розроблено автором

Джерелами інформації, що сприяють ефективному управлінні є рішення органів влади і управлінь з питань культури, закони і підзаконні акти України, нормативні акти Міністерства культури, програми соціально-культурного і економічного розвитку країни і регіонів, концепції і стратегії гуманітарного (у тому числі культурного) розвитку, результати соціологічних досліджень, узагальнення передового вітчизняного та зарубіжного досвіду діяльності у сфері культури, наукова та спеціальна література з цього приводу, матеріали численних конференцій, круглих столів, громадських обговорень культурних проектів тощо.

Процеси інформатизації в управлінні культурою відбуваються шляхом впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій, що дозволяє здійснити відповідну модернізацію цього управління, що включає підвищення його ефективності, економічності та доцільності; забезпечення відкритості і інформаційної прозорості; підвищення якості надання управлінських і організацій

культурних послуг населенню. Це відповідає положенням Національної програми інформатизації, яка, зокрема, визначає стратегію розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки національно культурної діяльності. Основним завданням зазначеної Програми є створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення культури. Це дозволить органам державного управління ефективно розв'язувати такі проблеми функціонування культурної сфери, як роз'єднаність інформаційного та культурного простору, необхідність всебічного аналізу культурної діяльності та системи оцінювання її результатів. Серед інших завдань інформатизації у сфері культури Концепцією Національної програми передбачено: збереження інформації про пам'ятки матеріальної і духовної культури, забезпечення швидкого доступу до вітчизняних і світових досягнень культури, створення комп'ютерних інформаційних систем для поширення культурних еталонів, стандартів і досягнень вітчизняної культури тощо[10].

Основними стратегічними цілями інформаційного розвитку у сфері культури є: створення загальнодержавних інформаційних систем, у тому числі насамперед у сфері освіти, науки, культури; збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування. Національна політика розвитку інформаційного суспільства передбачає створення загальнодоступної інформаційної інфраструктури держави, яка у цій сфері суспільного життя формується шляхом створення в електронній формі архівних, бібліотечних, музейних фондів та інших фондів закладів культури, формування відповідних інформаційно-бібліотечних та інформаційно-пошукових систем з історії, культури, народної творчості, сучасного мистецтва України тощо. З метою підвищення ролі культури в інформаційному суспільстві слід вважати пріоритетними: збереження і розвиток культурної, мовної, конфесійної різноманітності та культурних надбань у межах інформаційного суспільства, що задекларовано у відповідних документах ООН, зокрема в Загальній декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття; впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у бібліотеках, архівах, музеях та інших закладах

культури, що сприятиме забезпеченню повного і постійного доступу населення до надбань культури, писемності, традицій та звичаїв усіх корінних народів і національних меншин України; переведення в електронну форму національних надбань у сфері культури та мистецтва.

Спеціальне законодавство, що регулює відносини, пов'язані зі створенням, використанням, розповсюдженням, збереженням культурної спадщини, культурних цінностей та забезпечення доступу до них, хоча й не використовує поняття інформаційного суспільства, але містить ряд положень стосовно інформації. Так, у Законі України «Про культуру» закріплено, що функціонування базової мережі закладів культури спрямовано, зокрема, на збирання, збереження, використання і поширення інформації про матеріальні та духовні культурні цінності. До діяльності у сфері культури (культурної діяльності) законодавець відносить інформаційну діяльність, спрямовану на створення, тиражування, розповсюдження, демонстрування, популяризацію, збереження і використання культурних благ та культурних цінностей для задоволення культурних потреб громадян. Сфера, в якій відповідно до законодавства провадиться культурна діяльність та задовольняються культурні, інформаційні та дозвіллі потреби громадян, що охоплює, зокрема, радіо і телебачення, періодичні друковані видання та книговидавничу продукцію, ринок культурних благ, а також культурно-мистецьке середовище, визначається як культурний простір України. Законодавство України про культуру має на меті забезпечення реалізації і захист конституційних прав громадян України у сфері культури, зокрема права доступу до культурних цінностей, культурної спадщини та інформації про них. У процесі співпраці державних органів та культурно-мистецької громадськості держава залучає представників культурно-мистецької громадськості до участі в підготовці проектів нормативно-правових актів, презентації України в різних сферах міжнародного культурного життя, забезпечує надання інформації, необхідної для виконання завдань, визначених статутами (положеннями) закладів культури.

Органи державної влади у сфері культури активно використовують інформацію для організації своєї діяльності. Міністерство культури України

засновує в установленому порядку засоби масової інформації з метою висвітлення питань, що віднесені до його компетенції; здійснює в установленому порядку інформаційну, рекламну та видавничу діяльність з питань, що належать до його повноважень; забезпечує у межах повноважень реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, захист інформації з обмеженим доступом, контроль за їх зберіганням в апараті Мінкультури.

Офіційним друкованим виданням Міністерства є загальнодержавна українська щотижнева газета «Культура і життя», воно також є засновником науково-популярних журналів «Українська культура», «Український театр», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура» та інших видань національного газетно-журнального видавництва Міністерства культури і мистецтв України «Культура». Портал «Культура» — електронне видання Національного газетно-журнального видавництва, що працює у форматі всеукраїнського ресурсного центру в галузі мистецтва та культурних індустрій. Тут можна знайти мистецьку афішу, рецензії та інтерв'ю, культурні новини світу та всіх регіонів України, реєстр митців та культурних інституцій.

Одним з пріоритетів Міністерства культури та інформаційної політики України є ефективна протидія інформаційним загрозам — як на рівні дій органів влади, так і підтримці навичок громадян самостійно виявляти маніпулятивний контент. У 2020 році ключовими елементами посилення спроможностей у сфері інформаційної безпеки для МКІП стало органічне поєднання безпекового вектору та розвитку інформаційного середовища. Відповідно до Плану роботи на проведення заходів за бюджетною програмою КПКВК 3801030 «Здійснення заходів у сфері захисту національного інформаційного простору» на 2020 рік було передбачено 25449,00 тис. гривень. В рамках розробки проекту Закону України «Про протидію дезінформації», проведено дослідження суспільної думки щодо запиту громадян на отримання достовірної інформації. Забезпечено створення нового образу державної нагороди «Національна премія України імені Т.Г. Шевченка». Протягом року було надруковано та поширено серед мешканців ТОТ та військовослужбовців ЗСУ газету «Донбас-інформ» у форматі 22 випусків

українською та російською мовами (загальним накладом 270 тисяч примірників кожен випуск). Замовлено виготовлення та поширено відео-матеріали до Дня Незалежності та Дня Героїв Небесної Сотні. Забезпечено поширення серед органів виконавчої влади медіамоніторингу щодо діяльності органів влади. Звіти про моніторинг надходять щоденно протягом року, разом із щотижневими та щомісячними аналітичними оглядами та звітами. У лютому 2020 року проведено шостий міжнародний форум, присвячений Дню спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя «Age of Crimea». Проведено ряд заходів з патріотичного виховання молоді у ЗВО України у форматі зустрічей і діалогів з відомим активістом та ветераном війни Володимиром Жемчужовим. Заходи проведено протягом 1 кварталу у Києві, Львові, Лисичанську та Северодонецьку, усього 13 зустрічей. В ході заходу поширено продукцію патріотичного змісту. Надруковано та поширено на сході України та серед військовослужбовців ЗСУ видавничої продукції (книжок) патріотичного спрямування – це 54 видання загальним накладом 129,5 тис. примірників на загальну суму близько 19 млн гривень. В рамках проведення заходів, спрямованих на запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, забезпечено друк та поширення постерів «Модернізація системи соціальної підтримки населення України». Розроблено інформаційний графічний продукт на тему «Справа Віталія Марківа», а також виготовлено та надано сприяння в поширенні відеоролику «Справа Віталія Марківа». Виготовлено та поширено відео «100 днів Уряду». Виготовлено та поширено відео про героїзм Національної Гвардії України під час протидії поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Виготовлено та поширено тематичне відео щодо актуалізації теми Криму в інформаційному просторі України. Виготовлено та поширено відео до 29 серпня – Дня пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Виготовлено тематичні відеоматеріали та створено візуальну інсталяцію «Дзвін пам'яті» в рамках вшанування Героїв Небесної сотні у межах відзначення Дня Гідності та Свободи 21 листопада 2020 року у м. Києві.

Розроблено онлайн-платформу з вивчення української мови. Забезпечено виготовлення інформаційно-промоційної продукції (бренд України UkraineNow). Організовано та проведено Всеукраїнську онлайн-презентацію «Культура приготування українського борщу». В рамках підготовки до відзначення 150-річчя з дня народження Лесі Українки» замовлено виготовлення документальної кінострічки на основі концепту «150 імен Лесі». Розроблено та подано до Кабінету Міністрів України проект Концепції комунікації у сфері гендерної рівності, яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1128.

15 вересня Уряд схвалив Стратегію інформаційної безпеки України до 2025 року. Мета прийняття цього рішення – протидія внутрішнім та зовнішнім загрозам інформаційній безпеці, захист державного суверенітету і територіальної цілісності України, підтримка інформаційними засобами та заходами соціальної та політичної стабільності, оборони держави, забезпечення прав та свобод кожного громадянина.

«Інформаційна безпека в 21-му сторіччі має надважливе значення. Телебачення, інтернет, соціальні мережі – увесь цей арсенал вже використовується проти України. І вражає мільйони людей. Іноді, навіть, непомітно для них самих. А оскільки соціальні мережі входять в життя наших дітей все раніше і раніше, ми повинні мати інструменти, як не допустити відвертої пропаганди, агресивної риторики, маніпуляції історичними фактами. Стратегія – один з перших кроків на шляху до таких дієвих інструментів», - прокоментував рішення Уряду Олександр Ткаченко, Міністр культури та інформаційної політики.

Реалізація Стратегії розрахована на період до 2025 року.

Результатами реалізації Стратегії мають стати:

- захищений інформаційний простір;
- ефективне функціонування системи стратегічних комунікацій;
- ефективна протидія поширенню незаконного контенту;
- інформаційна реінтеграція громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях та на прилеглих до них територіях України;

- підвищення рівня медіакультури та медіаграмотності населення;
- забезпечення захисту прав журналістів;
- формування загальнонаціональної ідентичності [41].

Стратегію інформаційної безпеки ще мають схвалити Рада національної безпеки і оборони України та увести в дію своїм Указом Президент України.

2.3. Інституційна складова механізму державного управління в сфері культури

Державне управління культурною сферою – це цілісний комплекс державно-управлінських заходів і засобів імперативного та диспозитивного впливу на всю сукупність відносин, об'єктом яких у тій чи іншій мірі виступає культура. Досить важливим у цьому процесі є не лише внутрішня, а й зовнішня оцінка.

Як зазначає доктор наук з державного управління О.М. Чечель, інформаційна частина іміджу держави, як одну із найголовніших, включає в себе також культурну складову, яка спрямована на задоволення культурних потреб населення, залучення його до творів світової художньої культури, створення умов щодо самореалізації особи у творчості й аматорстві. Представлення країни на міжнародній арені як культурної, освіченої й талановитої нації.

Якщо брати класичне визначення культури, під якою розуміють людську діяльність в її найрізноманітніших проявах, включаючи всі способи самовираження, то вбачається, що державне управління в сфері культури охоплює надзвичайно широкий пласт, майже всі суспільні відносини, які регулюються соціальними нормами.

Якщо взяти за основу точку зору М.М. Заковського, який розглядає культуру в трьох вимірах, то сферу розуміння державного управління культурою можна буде суттєво звужити, виокремивши найголовніші пріоритети. Так, на думку дослідника, культура це: спосіб людської життєдіяльності з перетворення

природи, суспільства і самої людини, виражений в продуктах матеріальної і духовної творчості; сукупність творів людської діяльності, цінність яких загально визнана всередині певних соціальних систем; соціально значуща інформація, що передається із покоління в покоління і виражається через цінності, норми, смисли і знаки (символи).

Отже, державне управління в сфері культури повинно спрямовуватися по-перше, на створення умов для захисту, розвитку та підтримання такої соціально-значущої інформації, яка визначає національну ідентичність українців, а по-друге – на захист і розвиток предметів і явищ матеріального та нематеріального світу, що уособлюють в собі результати культурної діяльності.

Але частіше за все для цілей державного управління під терміном культура розуміють сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених суспільством, що характеризують певний рівень його розвитку. До культурних цінностей належать об'єкти матеріальної (концертні організації, музеї, бібліотеки, будинки культури та ін.) і духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення. Ця галузь включає театральне, музичне, хореографічне, образотворче, декоративно-прикладне, естрадне і циркове мистецтво, кінематографію, книговидавництво тощо.

Державне управління в сфері культури здійснюється в межах норм Конституції України, а саме з врахуванням положень ст. 54, відповідно до якої громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з інтелектуальною діяльністю у вказаній галузі. Національна культурна спадщина охороняється законом. В обов'язки держави входить забезпечення збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вжиття заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами. Державна політика в галузі культури виключає централізоване управління творчою діяльністю, застосування цензури і т. ін. В основному державне управління в галузі культури полягає в організації створення, розповсюдження, популяризації

творів літератури та мистецтва, забезпеченні поширення інформації і пропаганди досягнень культури, збереженні та цільовому використанні культурних цінностей, охороні творів мистецтва і пам'ятників культури тощо.

Саме з цих позицій і повинна формуватися інституційна складова державного управління в аналізованій сфері. Причому основними вимогами до ієрархії органів державного управління повинні бути такі: максимальне охоплення сфер культурної діяльності та культурних відносин; координація та взаємодія в процесі формування і реалізації культурної політики держави, створенні єдиних стандартів і підходів до управління різними сферами культури; раціональність і виправданість механізмів державно управлінського впливу, обсягів фінансового і матеріально-технічного забезпечення культурних процесів; недопущення імперативного розвитку культури, формування системи цінностей шляхом їх насадження від держави, ігноруючи культурні традиції та орієнтири української нації, що сформувалися протягом історичного шляху її становлення; забезпечення умов для культурної різноманітності, яка досягається інклюзивністю національної культури, включення в її спадщину регіональної та етнічної культури.

Насправді ж багатовимірність орієнтирів і вимог до формування інституційного забезпечення державного управління в сфері культури пояснюється скоріше прагненням держави підтримувати наявні культурні тенденції, відсікаючи відверто ворожі та деструктивні прояви. Але ключовим є підтримання і стимулювання, як функція державного управління.

Загалом щодо інституціоналізації державного управління в сфері культури слід зазначити, що у широкому розумінні сама по собі інституціоналізація – це утворення стабільних моделей соціальної взаємодії, заснованих на формалізованих правилах і законах. Інституціоналізація слугує закріпленню практик чи сфери суспільних відносин у вигляді законів, соціальних норм або форм діяльності.

Вирізняють два рівні інституціоналізації: високий (його ще називають інституційною спроможністю), який забезпечує належне виконання даним

інститутом, зокрема органом влади, своїх функцій, та низький (інституційна неспроможність) – він вказує на слабкий вплив інституту на соціальну ситуацію. Інституційна спроможність забезпечує реалізацію ефективної політики, інституційна неспроможність навпаки, завжди продукує конфліктну й неефективну політику (Рис.2.1.).

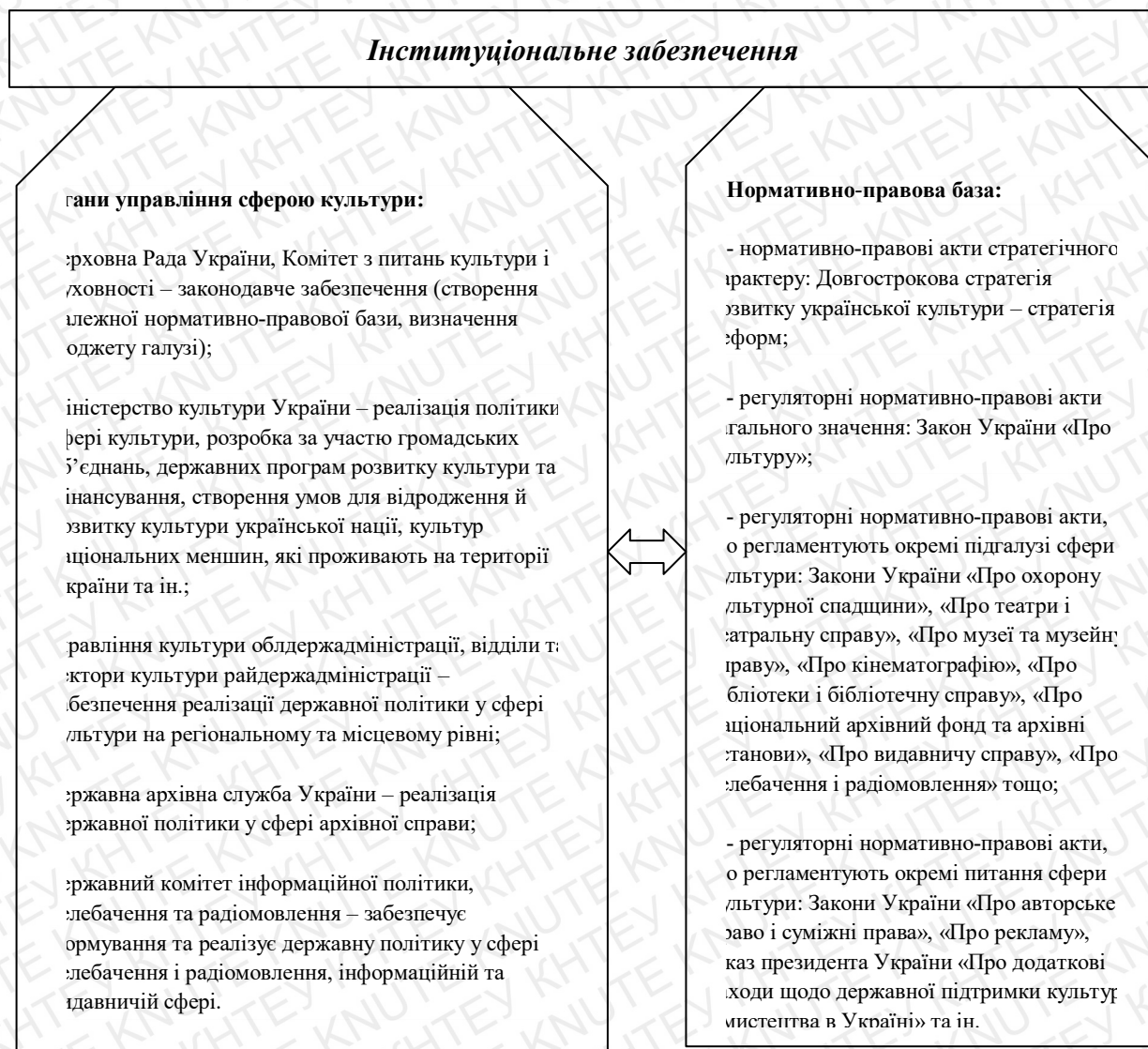

Рис. 2.1. Інституціональне забезпечення державного управління галуззю культури в Україні

Джерело: розроблено автором

Отже під інституційним забезпеченням державного управління в сфері культури слід розуміти спроможність органів влади реалізовувати ефективну політику, зокрема впроваджувати інновації та нові форми соціальних відносин,

що досягається засобами ієрархізації та впорядкування відносин між різними державними інституціями, в межах досягнення єдиних цілей державної політики реформ у сфері культури. Тобто інституціоналізація через наявність чітко детермінованих принципів і засад створює умови державним і недержавним установам і органам солідарно формувати державну політику в сфері культури, реалізовувати відповідні програми сприяння та стимулювання, проводити моніторинг за станом розвитку культури та векторами її розвитку з метою недопущення деградації та деформації культурного середовища.

Світовий досвід державного управління культурним розвитком нації дає змогу виділити основну модель, яка формує концептуальні основи модернізації державної культурної політики та державного управління в означеній сфері. Йдеться про так звану модель раціональної бюрократії (Public Administration), основною характеристикою якої є дихотомія політики й управління. За цією моделлю державний апарат тільки реалізує політичну волю еліти.

Бюрократія не підготовлена до виконання функцій визначення державної політики в силу відсутності в чиновників необхідних для цього лідерських факторів. Вона неминуче стикається з обмеженнями, які неможливо подолати в рамках самої бюрократичної системи управління. Відповідно до моделі раціональної демократії вибір політичного курсу не повинен здійснюватися чиновниками. Привласнення бюрократією функції прийняття політичних рішень розглядається як зловживання владою. Однак у реальності бюрократія шляхом використання таких механізмів як управлінське консультування, адміністративне нормування, службова самодіяльність тощо, включена в політику, бере участь у прийнятті політичних рішень, виступає самостійним гравцем на політичній арені. Результатом втілення даної моделі є побудова централізованої бюрократичної системи, що управляється зверху.

Що ж до інституційної структури державного управління в сфері культури в Україні, то слід зазначити, що головне провідне місце посідає, безумовно, Верховна Рада України, однак її призначення в більшій мірі установче та засадницьке (інституційне), оскільки вона визначає політику держави в сфері

культури, правові, економічні та соціальні гарантії її реалізації, систему соціального захисту працівників культури. В свою чергу органи виконавчої влади забезпечують реалізацію політики в сфері культури; здійснюють за участю громадських об'єднань розроблення державних програм розвитку культури та їх фінансування; створюють умов для відродження й розвитку культури української нації, культур національних меншин, які проживають на території України тощо. Управлінська діяльність у сфері культури здійснюється системою органів виконавчої влади, кожен із яких реалізує свою компетенцію на окремих ділянках культурного будівництва: безпосередньо культура, телебачення й радіомовлення, кінематографія, друкарська справа та ін.

У системі інституційного забезпечення досить складно просто вибудувати ієрархію, оскільки центральне місце займає Міністерство культури України, а всі інші органи та установи знаходяться в сфері його підпорядкування. Хоча не слід забувати, що основну установчу та засадницьку функцію виконує все ж таки Верховна Рада України. Отже схематично інституційну складову механізму державного управління в сфері культури можна представити наступним чином (Рис. 2.2.).

Пояснюючи саме таку будову, слід зауважити: необхідність розділення організаційно-управлінської та організаційно-розпорядчої сфер пояснюється тим, що прийняття ключових рішень щодо управлінських функцій в сфері культури та їх практичного втілення відбувається в першій підсистемі. Натомість органи та установи, що відносяться до організаційно-розпорядчої підсистеми напряму забезпечують виконання та реалізацію заходів, що є кінцевим втіленням державної політики в сфері культури; наявність методичної підсистеми пояснюється різноманітністю складових елементів самої культурної сфери, а тому держава повинна диференційовано підходити до формування державної політики в кожній конкретній галузі. Саме тому ця диференціація і повинна забезпечуватися відповідними методологічними та дослідницькими центрами.

Рис. 2.2. Інституційна складова механізму державного управління у сфері культури

Джерело: побудовано автором

Слід зауважити, що не дивлячись на законодавчу функцію, яка дає змогу саме Верховній Раді України затверджувати засади та визначити напрями державної політики в сфері культури, центральне місце в системі інституційного забезпечення такої політики займає Міністерство культури України. Саме Мінкультури є центром прийняття управлінських рішень щодо координації та регулювання засад державної політики в сфері культури [46, ст. 20]. Так, відповідно до Положення про Міністерство культури України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 495, Мінкультури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері кінематографії, відновлення та збереження національної пам'яті.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ

З моменту здобуття незалежності Україна зіткнулась з величезними труднощами та проблемами в культурній політиці. Опинившись в ціннісній дезорієнтації суспільства, яке до сьогодні має радянську інституційну інфраструктуру, корупцію, що отрує суспільство, та нестабільні економічні умови, погіршення ситуації відбувається завдяки наявності етнічних, лінгвістичних, територіальних та демографічних проблем, зокрема відсутності єдиного культурного простору із рівним доступом до мистецьких надбань та культурних послуг[26].

На даному етапі можна виділити основні проблеми інтеграції України у світові культурні процеси зображенні в вигляді таблиць (табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Основні проблеми інтеграції України у світові культурні процеси

<i>Перша проблема</i>	
Слабка внутрішня комунікація (між сферою культури і суспільством).	
Причини	нестача кваліфікованих кадрів з комунікації в культурних установах, нерозуміння цілей і значення зовнішньої комунікації для розвитку культури, відсутність державної політики, спрямованої на підтримку і просування культури, відсутність розуміння спільних проблем в культурі, маргіналізація сфери культури, закритість від громадськості.
Системні наслідки	Культура не сприймається суспільством як вагомий фактор для об'єднання, як фактор розвитку та національної безпеки, низький рівень залученості та споживання культури з боку суспільства.
Наслідки	Неякісне висвітлення культури в ЗМІ, нестача лідерів громадської думки зі сфери культури, культурний продукт не орієнтується на споживача, неефективне просування культури в країні та закордоном, національні меншини не залучені, аудиторії культурних подій менше, ніж могли б бути, слабка база для збору коштів на культурні проекти.
<i>Друга проблема</i>	
Неефективна вертикальна і горизонтальна комунікація (по вертикалі: органи державної влади - культурні заклади, по горизонталі: заклади культури різного підпорядкування - громадські організації, міждисциплінарні зв'язки)	

Причини	Незнання каналів і видів комунікації, обмежений інструментарій, нерозуміння значення комунікації для розвитку, відсутність державної культурної політики та міжвідомчого співробітництва у сфері культури, одностороння, директивна комунікація - влада "перетягує ковдру" на себе.
Системні наслідки	системні проблеми у сфері державного управління та управління культурними установами, недостатня якість та інтенсивність культурного життя, зростання напруги і недовіри.
Наслідки	неузгодженість дій органів державної влади різних рівнів між собою, низька швидкість комунікації і ухвалення рішень, недоступність конкретної інформації про реальний стан речей у сфері, відсутність співпраці і нестача зворотного зв'язку як по горизонталі, так і по вертикалі, комунікаційний розрив між столицею і регіонами, розрив поколінь.
Третя проблема	
Недостатнє кадрове забезпечення сфери культури	
Причини	застаріла нормативно-правова база (наприклад: відсутність практики конкурсів на заміщення вакансій у сфері культури), неефективні практики управління кадрами, низька оплата праці та відсутність реальних перспектив творчого зростання, нестабільність працевлаштування.
Системні наслідки	відтік молодих кадрів, низька якість управління культурними установами, недостатня інституційна стійкість у сфері культури.

В процесах суспільства проявляється культурна динаміка. Після Революції гідності суспільство є одночасного свідком існування та формування декількох етапів культурного розвитку процесів, які виходять за існуючі межі інфраструктури пострадянства та складно інтегруються в офіційне поле культури у зв'язку із характерними інноваційними формами. Шкода, але формування нових цінностей відбувається дуже повільно, які притаманні європейській демократичній державі. Тому, напевно, більшість ініціатив культури громадськості під час Євромайдану та після нього спрямовані в першу чергу саме на поштовх до формування нашої ідентичної національності, нового громадянина та його ставлення до рідної країни. Євромайдан за визначенням можна прирівняти до майдану креативності під час якого мирними засобами, відбулося протистояння. Майдану вдалось перетворитись на своєрідну соціально-психологічну лабораторію, яка надала поштовх і сформувала умови для цих процесів прискорення.

Ціннісна та повна переорієнтація суспільства можлива лише як зміна ціннісних установок поколінь, оскільки одне й те ж покоління не здатне на радикальну переорієнтацію зразків своєї ментальності й поведінки й неминуче потерпає від власної половинчастості та впливу стереотипів минулого. Звідси випливає важливість розуміння цінностей на сьогоднішньому етапі розвитку суспільної думки[33].

У період докорінного перетворення суспільства на національному, регіональному та місцевому рівнях культура є важливим інструментом розвитку, примирення та консолідації зусиль усіх суспільних груп і всіх спільнот. Окрім цього в наявності регіональні диспропорції розвитку культури, що проявляються в залежності від забезпеченості об'єктами культури, фінансуванням і доступності культурних благ для широких верств населення. Регіональна диференціація витрат на культуру і мистецтво в процентному відношенні від валового регіонального продукту демонструє в останні роки тенденцію до зниження.

Культура та її розвиток не існують в умовах вакууму. Нерозуміння впливу культури на розвиток суспільства, вузьке трактування «культури» як галузі привело до соціальних загострень, втрати рівноваги та розуміння в суспільстві та привело країну в суспільну гуманітарну кризу.

Для вирішення цієї проблеми культуру необхідно розглядати у межах нинішнього соціокультурного контексту українського народу. Завдання національної самоідентифікації повинні мати не етнічний, а культурний характер, вони повинні бути пов'язані не тільки і не стільки з пошуками основ такої самоідентифікації в минулому, а більше зі створенням їх у сьогоденні для закладення реальних можливостей щодо формування національної єдності у сучасному і в майбутньому.

Починаючи із 80 років 20 століття роль культури у світі розглядається як креативна складова розвитку економічного сектору. Спочатку це розумілось як здобуття конкретного прибутку та залучених коштів, пізніше вже як менеджмент та маркетинг в культурних організаціях. Після багатьох невдалих спроб визначити значущість культури за допомогою конкретних економічних чинників було

вивчено вплив культури на економіку конкретних міст та територій. Поняття «Культура» почало тлумачитись як ресурс змін якості життя шляхом створення додаткової вартості продуктів та територій та покращення умов зайнятості населення[33].

Галузі світової економіки, що мають високу додану вартість почали зміщуватися з економіки знань та інформації в бік інноваційних технологій та креативних ідей (креативної економіки). Креативні інновації по створенню нових видів продуктів та послуг стають новою силою для економічного зростання[41].

Важливою складовою стратегії модернізації економіки України на сучасному етапі є перехід від індустріальної та сировинної моделі розвитку до постіндустріальної або креативної, яка базується на використанні людського потенціалу та знань, що є певною базою для розробки та реалізації ідей для культурно – економічного розвитку.

Сировиною креативної економіки є вміння народжувати оригінальні ідеї та перетворювати ці ідеї в економічний капітал та продукт, що продається. Культурні і креативні індустрії мають стратегічний потенціал і сприяють розумному, сталому і комплексному зростанню регіонів та міст. Використання креативних технологій капіталізує міста.

Контент креативної культури є важливою частиною економіки.

Розробка і експорт в сфері культурного контенту мають наступні переваги для розвитку національної економіки:

- Створення об'єктів з високою доданою вартістю за рахунок використання культурного ресурсу;
- Сприяння формуванню спеціалізованих ринків в межах України та створенню нових робочих місць;
- Створення умов для збільшення пізнаваності національних брендів;
- Розвиток туристичного бізнесу;

Україна – урбанізована країна. В малих містах мешкають більш ніж 50% населення. Існує різниця комунальних та соціальних стандартів між обласними центрами, містами обласного значення та районними центрами. Значною мірою

ця ситуація заздалегідь визначена попередньою політикою Радянського Союзу, яка формувала залежність економіки малого міста від діяльності декількох підприємств. Для більшості з них стало питання розробки власних стратегій розвитку в нових економічних і соціальних умовах. Позитивом є те, що Україна є країною, чії рекреаційні можливості, історична та культурна спадщина є колосальними ресурсами розвитку[27].

З урахуванням досвіду зарубіжних країн та проведення аналізу даних отриманих з офіційних видань Міністерства культури та інформаційної політики можемо запропонувати такі шляхи вдосконалення сфери культури в Україні (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Напрямки удосконалення державного управління у сфері культури

Напрямки удосконалення	Спосіб вирішення	Результат
Впровадити найбільш ефективні форми фінансування сфери культури	програмно-цільове фінансування та державно-приватне партнерство	можливість більш раціонально використовувати фінансові ресурси, залучати їх від приватних партнерів та досягати поставлених цілей програми чи проекту культурного розвитку регіонів України
Сприяти діяльності організацій	сприяння державним, комерційним та громадським сектором суспільства, а також впливових фізичних осіб і закордонні організації	поліпшення роботи діяльності державних, комерційних та громадських організацій
Забезпечити альтернативні джерела фінансування культури	шляхом впровадження специфічних податків, надання гарантій по кредитах суб'єктам сфери культури, пошук додаткових джерел фінансування	створення спеціалізованого Фонду
Створити ефективні протекціоністські законодавчі норми для культурних індустрій в Україні	податкового стимулювання національного виробника культурного продукту	розвиток кінематографу, книговидавництва, музичної індустрії
Удосконалити правову базу охорони культурної спадщини	збільшити відповідальність за порушення законодавства у пам'яткоохоронній сфері	збереження та захист культурної спадщини
Удосконалити науково-аналітичне та інформаційно-методичне забезпечення музейної справи	створити віртуальну експозицію музеїв в Інтернет	розвиток та удосконалення музейної справи
Удосконалити систему стимулювання виробництва й розповсюдження національного культурного продукту	Підготувати проект і прийняти Закон «Про національний культурний продукт», Концепцію або Загальнодержавну програму розвитку національної кіноіндустрії	удосконалення сфери кінематографу, книговидавання, мультимедійних програм, концертно-видовищної та виставочної діяльності, індустрії туризму, а також систему державних грантів видавництвам

Розвивати механізми спільного фінансування культурних проєктів	шляхом застосування податкового, митного та валютного протекціонізму за рахунок бюджетів різного рівня і позабюджетних коштів	активізації меценатства та спонсорства, захист закладів культури
Створити інституційну та правову бази державної культурної політики	шляхом прийняття нового закону «Про культуру», який би закріплював модель управління що б сприяла відмові від патерналізму адміністративних структур над закладами культури	впровадження нових менеджерських 14 практик. Важливою вимогою до нового Закону має бути наявність норми щодо позапартійності культури та недопустимості її використання у досягненні політичних або корпоративних цілей
Реформувати управління закладами, що перебувають у сфері контролю МКІП	контроль Міністерства культури України та муніципальних органів влади	прозорий та дієвий механізм конкурсного призначення на керівні посади.

Джерело: розроблено автором

Безсумнівно 2021 рік це період викликів та непередбачуваності, але це не причина відкладати реалізацію проєктів і стратегічне планування. Міністерство культури хоче зазначити важливість культурних та креативних індустрій в країні до рівня, щоб її авторитет і вага впливу на державотворення не могла б викликати жодного сумніву. План дій направлений в першу чергу саме на це, що неопосередковано допоможе відстояти та зберегти культурно-історичну спадщину держави, визнати важливість розвитку туризму, збільшення економічного потенціалу індустрій в сфері креативу, захист інформаційного простору України від фейків, атак та видів гібридної війни. І все це стане внеском у успішне майбутнє нашої країни та українців.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Завдання даної магістерської роботи полягає у визначенні сутності, механізмів та проблем здійснення державної культурної політики в Україні.

1. Понятійно-категоріальний апарат державної політики у сфері культури в першу чергу складають такі поняття, як «культура», «культурна політика», «державна політика у сфері культури», «культурна спадщина», «культурні цінності», «вітчизняний національний культурний продукт» – «культурні блага», «національне культурне надбання»; «нематеріальна культурна спадщина» тощо. Культурна політика в широкому сенсі розглядається як сукупність принципів і норм, а також систему заходів щодо збереження, відродження, розвитку і поширення культури за допомогою різних державних і суспільних інститутів. У вузькому сенсі культурна політика – це діяльність держави в галузі культури. Під державною політикою у сфері культури слід розуміти діяльність держави, спрямовану на максимально можливе забезпечення основної ролі культури в розвитку і самореалізації сутнісних сил людини, збереження національної самобутності народів, утвердження їх гідності. Специфіка державної політики у сфері культури полягає у здатності створювати правові, економічні й інші умови для виникнення такої культурної ситуації, коли діють найрізноманітніші суб'єкти культурної політики. Це сприяє забезпеченню свободи громадян на участь у культурному житті, збереженню в єдиній культурі різноманіття накопиченої попередніми поколіннями системи цінностей, підтримці функціонування і розвитку культурного життя на користь створення сучасного демократичного, гуманного і процвітаючого суспільства.

2. Глобалізація культури є тенденцією, властивою для сучасних світових процесів, для якої є характерним зближення культури між різними країнами та зростання міжнародного спілкування. Це веде до того, що популярні міжнародні культурні явища можуть поглинати національні або перетворювати їх на інтернаціональні, що часто розцінюється як втрата національних цінностей і необхідність відродження національної культури. Глобалізаційні процеси

впливають на здійснення культурної політики у всіх державах світу, водночас, прослідковуються і принципові відмінності реалізації, які дають підставу відокремлювати певні моделі культурної політики, в першу чергу, американську, британську та французьку. Дослідження показало, що важливим фактором успішності реформування публічного управління у сфері культури європейських країн є залучення громадськості до процесів управління, що впливає на якість надання культурних послуг і забезпечення реалізації прав громадян. Системи фінансування культури в різних країнах Європи є різними. Формами державної підтримки культури можуть бути: пряме фінансове забезпечення, особливий режим оподаткування, надання консультативно-інформаційних послуг приватному сектору, навчання та професійна підготовка кадрів комерційного сектору культури.

3. Дослідження нормативно-правових основ сфери культури в Україні вказує на необхідність визначення напрямів державної політики на концептуальному рівні та закріплення їх у відповідних нормативно-правових актах. Теоретико-прикладні та методичні розробки мають стати основою відповідних державних програмних документів. Це дозволить забезпечити взаємозв'язок науки та практики, що є ключовим складником ефективності державної політики. Чинне нормативно-правове забезпечення державної політики у сфері культури, охоплюючи основні напрями культурної політики в Україні, на принциповому рівні здатне сприяти запровадженню основних ідей сучасної культурної політики відповідно до міжнародних стандартів. На сучасному етапі нормативно-правова база сфери культурної політики перебуває в стадії реформування і вдосконалення. Разом з позитивними здобутками в цій сфері, є певні прогалини. Так, законодавство цієї сфери не має достатньої динаміки для створення і розвитку сучасних, ефективних конкретних механізмів реалізації державної політики в цій сфері через практику її державного регулювання.

4. Організаційне забезпечення культурної політики формують державні та недержавні організаційні структури, які створені на різних рівнях та реалізують свої рішення через методи державного управління в культурній політики в межах

своїх повноважень. Між цими організаційними структурами існують тісні субординаційні та координаційні взаємозв'язки. Основними інститутами державного регулювання культурної політики в Україні є Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Міністерство культури, а також місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та інші органи в межах їх компетенції. На сучасному етапі в Україні разом із реорганізацією всієї системи виконавчої влади відбувається трансформація державного управління у сфері культури. Розпочато створення нової нормативно-правової бази, що регламентує управлінську діяльність відповідних органів, здійснюється реорганізація Міністерства культури України, відбувається пошук нових форм і методів управління. Водночас нові організаційно-управлінські відносини формуються повільно. Це зумовлюється як суперечливими соціально-економічними, політичними процесами в сучасному суспільстві, що ускладнює поєднання адміністративних методів державного управління з ринковими механізмами, так і недоліками організаційно-управлінського характеру. Органи державного управління у сфері культури залишаються структурно недосконалими й відмежованими від культурних потреб та інтересів громадян. Зміст їх управлінської діяльності не завжди адекватний вимогам нової соціокультурної реальності. Поки що не вдалося встановити в повній мірі конструктивний діалог і налагодити механізм взаємодії між державними органами та громадськістю в процесі розробки і прийняття управлінських рішень з проблем культурного розвитку, відсутня належна система контролю за їх виконанням, що суттєво знижує ефективність реалізації державної політики у сфері культури. Це вимагає дальшого підвищення якості державної політики в сфері культури.

5. Пріоритети державної політики у сфері культури визначаються державними програмами економічного і соціального розвитку України та програмами діяльності Кабінету Міністрів України, в яких враховуються різні аспекти розвитку культури, державними цільовими програмами у сфері культури, що розробляються і затверджуються згідно із законодавством. Існуючий стан культури в Україні вимагає нових політичних підходів, програм і механізмів їх

реалізації. Культурний розвиток держави та її окремих регіонів повинен бути визначений як один із пріоритетних напрямів діяльності органів державної влади. Пошук більш ефективних форм роботи повинен відбуватись і у змістовному, і в організаційно-управлінському плані. Цілком зрозуміле усвідомлення зростання значення культури як форми вияву національної самосвідомості, як фактора консолідації суспільства, в сучасних межах перебудови державної культурної політики. До основних проблем здійснення культурної політики в Україні відноситься фінансування за залишковим принципом, відсутність усвідомлення важливості культури на рівні стратегічного менеджменту, декларативність законодавчої бази, концептуальна і програмова невизначеність культурної політики на різних рівнях управління, не уніфікованість процедур надання культурних послуг, низький рівень матеріально-технічного й кадрового забезпечення.

Сучасний стан державного управління сферою культури в Україні характеризується трансформаційними процесами та адаптацією до європейських стандартів. Найбільш ефективними на сьогоднішній день у зарубіжних державах зарекомендували себе такі підходи, які втілюють в собі принцип політичного неутручання у прийняття рішень та розподіл коштів у межах галузі, просувається принцип децентралізації, застосовується досвід управління на основі консультативно-дорадчого підходу. В Україні ж, навпаки, рішення у сфері культури приймаються переважно централізовано відповідні державні структури. Також вимагає диверсифікації механізм фінансування сфери культури в Україні, який реалізується в основному лише через бюджети різних рівнів, що є недостатнім. Для порівняння, у зарубіжних країнах практикується фінансування сфери культури шляхом впровадження специфічних податків, надання гарантій по кредитах суб'єктам сфери культури, пошук додаткових джерел фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 79% українців не задоволені рівнем культури у своєму місті. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до ресурсу: <https://ridna.ua/2015/12/79-ukrajintsiv-ne-zadovoleni-rivnem-kultury-u-svojemu-misti>.
2. Біла книга з міжкультурного діалогу Жити разом у рівності й гідності. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.mincult.gov.ua.
3. Борисенко Д. Державна політика в сфері культури: її сутність та особливості реалізації. Теорія та практика державного управління. 2017. № 4(59). С. 123–131.
4. Воробйова О.П. Сучасні управлінські моделі New Public Management і Good Governance та їх запровадження в Україні / О.П. Воробйова // Ефективність державного управління. - 2015. - Вип. 42. - С. 230-234.
5. Воронов. О. Специфіка прийняття рішень у сфері публічного управління культурою. Серія: Державне управління, 2020. № 2 С. 70.
6. Вплив культури на економічний розвиток країни. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://rada-gov.com.ua/vpliv-kulturi-na-ekonomichniy-rozvitok-krayini>.
7. Городецька І. А. Адміністративне право України. Загальна частина : навч. посіб. / І. А. Городецька. - Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя. - 192 с.
8. Грушина А. Вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств галузі культури. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 24(1). С. 101–106.
9. Деріга В. Соціальна й гуманітарна політика: навчальний посібник. Миколаїв : вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2012. 152 с.
10. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць. Випуск 24. 2012р.
11. Дорош Т. Л. Актуальні проблеми державного управління - 2011. - № 2. - С. 197-199.

12. Дорош Т. Л. Основні принципи державного управління сферою культури // Акт. пробл. держ. упр. - 2016. - №2(40). - С. 149-156.
13. Дослідження інтернет-аудиторії України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.inau.org.ua/analytics_vuq.phtml.
14. Дубок І. П. Джерела фінансування сфери культури в Україні та напрями їх розширення / І. П. Дубок // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - 2015. - № 2. ст. 63-70.
15. Забейворота Т. В. Зарубіжний досвід впровадження адміністративно-територіальної реформи в умовах проведення децентралізації влади // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. - 2014. - Вип. 3. - с. 126-132.
16. Забейворота Т. В. Шляхи вдосконалення публічної влади на рівні адміністративного району в умовах децентралізації // Інтернаука: міжнар. наук. журн. - 2017. - Вип. 8 (травень). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.inter-nayka.com/uploads/public/14988191181600.pdf>.
17. Звіт Міністерства культури та інформаційної політики за 2020 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://kyiv-heritage.com/sites/default/files>.
18. Ігнатченко І. Особливості реалізації державної політики України у сфері культури: сучасний стан та світові стандарти. Вип. 1. [Електронний ресурс]. - Джерело доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ tipp_2013_1_16.
19. Ігнатченко І. Г. Теорія і практика правознавства. - 2016. С. 89-93.
20. Керн Ф. Огляд культурної політики України: Звіт експертів ради Європи. 13–15 березня 2017 року. [Електронний ресурс]. - Джерело доступу : http://195.78.68.75/mcu/control/ publish/ article?art_id= 245250759.
21. Ковбасюк Ю.В. Державне управління : підручник Національної академії державного управління при Президентові України, Навч. посібник. - 493-502 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://e-pidruchniki.com/content/1994 PEREDMOVA.html>

22. Ковбасюк В. Ю. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ковбасюк Ю. В., Ващенко К. О., Сурмін Ю. П. [та ін.]. – К. Т. 1. – 564 с.
23. Кудрявцев О.Ю. Електронне урядування у сучасному політико-адміністративному просторі: монографія / О. Ю. Кудрявцев; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва. ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 184 с.
24. Кучин С. Особливості державної політики у сфері культури та освіти (соціально-економічний аспект). 2013. № 2. С. 40–48.
25. Кравченко С.О. Основи публічного управління - 2018р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://tnu.edu.ua/sites/default/files/normativbasa/osnpulek.pdf>.
26. Левенець Ю. Політична енциклопедія / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. імені І. Ф. Кураса. – 807 с.
27. Максим'як Л. Л. Державне управління у сфері культури: європейський досвід для України : автореф. дис. канд. наук з держ. упр., - 2020. С.147-154.
28. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник. - 2017. - 576 с.
29. Малімон В.І. Культурна політика держави як чинник реформування суспільства : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. : 25.00.02. / В. І. Малімон. – 2019. – 20 с.
30. Мерзляк А., Огнар'ов Є. Державне управління сферою культури: вітчизняний та зарубіжний досвід. Публічне адміністрування: теорія та практика /Мерзляк А., Огнар'ов Є. // 2017. № 1(17). [Електронний ресурс]. - Джерело доступу : [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2017-01\(17\)/4.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2017-01(17)/4.pdf).
31. Мерзляк А. В. Публічне адміністрування: теорія та практика, 2017. - Вип. 1(17).
32. Митник А.А. Основні проблеми здійснення діяльності закладами культури в умовах децентралізації / А.А. Митник, Л.В. Бутко, В.Є. Данийленко // Young Scientist. – 2020. - № 10. – С. 86.

33. Нищук Євген. Культура України – основа ціннісного та економічного фундаменту держави. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: decentralization.gov.ua/news/item/id/4059
34. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління: Навчальний посібник / За заг. ред. Нижник Н. Р. - 160 с.
35. Обушна Н.І. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні: теоретичний аспект / Н.І. Обушна// Ефективність державного управління. - 2015. - Вип. 44(1). - С. 53-63.
36. Парсонс Т. Социальная система: Пер. с англ. – М.: Академический проект, 2018. – 530 с.
37. План заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму.[Електронний ресурс]. Джерело доступу : mkip.gov.ua.
38. Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури — стратегії реформ: Розпорядження Кабінету Міністрів України розпорядження від 1 лютого 2016 р. № 119-р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248862610>.
39. Реформи культури в 2020 році: доповідь віце-прем'єр-міністра - міністра культури. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.slideshare.net/tsnua/2020-5605909>.
40. Розвиток сфери культури, креативних індустрій, туризму та інформаційної політики серед ключових завдань Уряду на 2021 рік. [Електронний ресурс]. Джерело доступу : mkip.gov.ua.
41. Стратегія інформаційної безпеки до 2025 року 15 Вересня 2021, [Електронний ресурс]. Джерело доступу : mkip.gov.ua.
42. Ткаченко О. Рушійна сила. Чому потрібні інвестиції в культуру. - 2021. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://opinion.nv.ua/ukr/kultura-v-ukrajini-skilki-groshey-z-byudzhetu-2022-pide-na-kulturu-novini-ukrajini-50185801.html>.

43. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління. - 2018. - 280 с.
44. Френкель І. Культурна економіка – розумна стратегія розвитку громад. [Електронний ресурс]. Джерело доступу : https://lb.ua/blog/iryna_frenkel/370379_kulturna_ekonomika-rozumna.html.
45. Черба В. Формування стратегічних механізмів державного управління сферою культури в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. [Електронний ресурс]. - Джерело доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=684>.
46. Червякова О. В. Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтв №2'2017. С. 20-22.
47. Чернець В.Г. Держава і культура: онтологія теоретичного й історичного виміру / моногр. // В.Г. Чернець – 2016. – 552 с.
48. Чернов. С. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід. 2016. - 606 с.
49. Якимець Ю. Державна політика у сфері культури. Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. 2011. № 6. С. 64–69.
50. Якимець М. М. Ефективна економіка. Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. 2019. № 8. С. 84–96.

Головні напрямки діяльності для МКІП у 2021р.	
Інформаційна політика та безпека	- Популяризація України та її потенціалу на міжнародній арені із використанням бренду “UkraineNow” - Моніторинг загроз національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері - Створення онлайн-музею російської дезінформації та маніпуляції - Запуск онлайн-платформи з вивчення кримськотатарської мови - Проведення загальнонаціональної кампанії з підвищення медіаграмотності населення
Культурні послуги та консолідація українського суспільства	- Розроблення нової редакції закону “Про національні меншини в Україні” - Розроблення плану заходів щодо забезпечення подальшої інтеграції ромської національної меншини в українське суспільство - Визначення переліку, змісту, обсягів та вартості культурних послуг, що обов’язково повинні надаватися населенню на базовому рівні адміністративно-територіального устрою - Розроблення законопроекту щодо внесення змін до Закону “Про бібліотеки і бібліотечну справу” - Внесення змін до деяких законодавчих актів щодо регулювання діяльності у сфері культури, креативних індустрій - Поповнення фондів публічних бібліотек актуальною та сучасною літературою, що відповідає запитам читачів - Створення Української цифрової бібліотеки - Створення Національної автоматизованої бібліотечної інформаційної системи
Культурна спадщина, культурні цінності та національна пам’ять	- Реставрація об’єктів культурної спадщини в рамках програми “Велике будівництво” - Формування національної інфраструктури даних у сфері охорони культурної спадщини - Розроблення та подання проекту закону “Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування електронного інформаційного ресурсу об’єктів культурної спадщини та культурних цінностей” - Збереження традиційного характеру середовища та протидія хаотичній забудові, зокрема шляхом посилення відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері охорони культурної спадщини - Оновлення переліку пам’ятників архітектури України, що перебувають під охороною держави - Завершення облаштування меморіального музею пам’яті жертв трагедії Бабиного Яру - Початок реконструкції будівлі галузевого державного архіву Українського інституту національної пам’яті - Розроблення проекту закону “Про удосконалення механізмів регулювання переміщення та повернення культурних цінностей” - Розроблення плану заходів у зв’язку з 80-ми роковинами трагедії Бабиного Яру - Розроблення проекту постанови Уряду про внесення змін до Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території історичних ареалів населених місць - Розроблення проекту акта щодо затвердження вимог до розміщення реклами в буферних зонах об’єктів всесвітньої спадщини - Перегляд та актуалізація переліку об’єктів культурної спадщини, включених до Попереднього списку ЮНЕСКО

Мистецтво, креативні індустрії	- Розроблення законопроекту щодо схвалення Гуманітарної стратегії України - Розроблення проекту Державної цільової національно-культурної програми із забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2028 року - Розроблення змін до закону “Про народні художні промисли” - Започаткування та реалізація довгострокового проекту “Оцифрування нотної спадщини українських композиторів XX—XXI століть” - Розроблення змін до деяких законів щодо управління закладами культури - Забезпечення оцінювання кінопроектів під час проведення конкурсного відбору кінопроектів профільними експертними комісіями - Розроблення проекту Загальнодержавної програми розвитку національної кіноіндустрії на 2021—2026 роки - Реалізація III етапу проекту “Мистецька освіта без обмежень” концепції інклюзивної мистецької освіти - Модернізація системи професійної освіти у сфері кіно - Закупівля цифрових комплексів для демонстрації фільмів у невеликих містах, селах та селищах - Розроблення проекту Державної цільової національно-культурної програми розвитку народних художніх промислів на 2021—2025 роки - Реалізація проекту “Будинок музики” шляхом нового будівництва - Запровадження пілотного проекту щодо утворення багатофункціональних центрів культурних послуг - Удосконалення механізму фінансування проектів Українським культурним фондом
Туризм	- Створення і впровадження офіційного багатомовного порталу про туристичні дестинації, об’єкти культурної спадщини України - Розроблення та подання проекту Державної цільової програми щодо розвитку туризму в Україні - Організація та проведення міжнародного туристичного форуму

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ КУЛЬТУРИ

Студента 2 курсу, 5-м групи,
спеціальності 281 “Публічне
управління та адміністрування”
спеціалізації “Публічне
управління та адміністрування”

Букша
Катерина
Сергіївна

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
доцент

Лазебна
Ірина
Василівна

Гарант освітньої програми,
кандидат економічних наук,
доцент

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Київ 2021

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменування), додатків. Основний зміст роботи викладено на 36 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 4 рисунки, 5 таблиць, 1 додаток.

Метою роботи є наукове обґрунтування основних напрямів оптимізації державної політики у сфері культури в період трансформацій українського суспільства.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- 1) уточнити зміст поняття “державне управління” в сфері культури;
- 2) виявити провідні методи в управлінні для її розвитку;
- 3) визначити інформаційні інновації в сфері культури;
- 4) охарактеризувати інституційну складову механізму державного управління в сфері культури;
- 5) визначити напрями оптимізації сучасної державної політики у сфері культури та розробити практичні рекомендації органам державної влади.

Об'єкт дослідження - процес формування та розвитку сфери культури в сучасних умовах публічного управління.

Предмет дослідження - теоретико-методологічні засади та практичні рекомендації щодо удосконалення державного управління в галузі культури.

Методологічну основу магістерської роботи становить низка філософських, загальнонаукових та спеціальних методів: інституціональний аналіз (застосовувався у дослідженні політичних інститутів, у першу чергу держави як суб'єкту управління культурною політикою); структурно-функціональний метод (досліджено завдання, функції та основні напрями діяльності органів державної влади і управління, які здійснюють формування і реалізацію державної культурної політики на сучасному етапі); метод порівняльного аналізу (використаний для зіставлення характеристик культурної політики окремих країн); системно-аналітичний метод (для аналізу законодавчих актів та нормативних документів використовувався); історико-правовий метод (використовувався під час дослідження становлення і розвитку норм, що регулюють відносини у досліджуваній сфері).

У першому розділі розкриваються теоретико-методологічні основи культури в державному управлінні, форми та методи управління в сфері культури в межах держави.

У другому розділі здійснюється теоретичне дослідження особливостей розвитку з досвіду інших країн та сучасний стан культури в Україні.

У третьому розділі відбувається виявлення проблем та оцінюються перспективи розвитку та пріоритетні напрями вдосконалення державного управління в сфері культури.

Положення і висновки дослідження можуть бути використані: для подальшого науково теоретичного дослідження культурної політики держави, у практичній діяльності центральних та місцевих органів державного управління у сфері культури, у діяльності відповідних неурядових громадських організацій, у

розробці нових та доповнені наявних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють внутрішні та зовнішні культурні відносини.

АНОТАЦІЇ

Анотація

Букша К. С. Державне управління у сфері культури в Україні

Кваліфікаційна робота на здобуття академічного ступеня магістра за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Магістерська робота присвячена дослідженню сутності та особливостей здійснення державного управління у сфері культури в сучасних умовах в Україні. Значну увагу приділено визначенню понятійно-категоріального апарату державної політики у сфері культури. Досліджено зміст культурної глобалізації та особливості моделей державної культурної політики в зарубіжних країнах. Проаналізовано нормативно-правові основи державної культурної політики в Україні. Уточнено особливості діяльності державних органів управління у сфері культурної політики. Визначено пріоритети, завдання та основні труднощі здійснення культурної політики в Україні. Запропоновано шляхи удосконалення державної політики у сфері культури в Українській державі.

Ключові слова: державна політика у сфері культури, культура, державне управління, культурні цінності.

Anotation

Buksha K. S. State administration in the field of culture in Ukraine.

Qualifying work for the master's degree in specialty 281 Public management and administration.

Master's work is devoted to the study of the essence and peculiarities of the implementation of state administration in the field of culture in modern conditions in Ukraine. Considerable attention is paid to the definition of the conceptual categorical apparatus of state policy in the field of culture. The content of cultural globalization and features of models of state cultural policy in foreign countries are researched. The normative and legal bases of the state cultural policy in Ukraine are analyzed. Specifics of the activity of state authorities in the field of cultural policy are specified. The priorities, tasks and main difficulties of implementing cultural policy in Ukraine are defined. The ways of improvement of the state policy in the field of culture in the Ukrainian state are offered.

Key words: public policy in the sphere of culture, culture, public administration, cultural values.

Завідувачу кафедри
публічного управління та
адміністрування Новіковій
Н.Л.

Заява

Я, Букша Катерина Сергіївна, повідомляю, що за результатами здійснення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: « Державне управління в сфері культури» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія роботи ідентична з друкованою.

« » _____ 2021 року

Букша К.

Згода

Я, Букша Катерина Сергіївна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: “Державне управління в сфері культури” несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

« » _____ 2021 року

(Букша К. С.)